

Critic on typology of ceiling of Amir Inn and arch in Tabriz bazaar & complex shaking resistance evaluation

شهرزاد آینه چي¹، فرهاد تهراني²

shahrzad.ainechi@yahoo.com

الکترونيکي: پست

Abstract

Iran plateau natural materials and structural native techniques have been caused utilization of the arched structure based on resistance against compression forces in architectural elements. There are considerable urban cultural heritage in the bazaars. Bazaar has been shaped from multiplication of the arch and vault in length direction as urban architecture organizing element in central Iran. The technique of construction of the building combined with architectural values is identity of Iran bazaars as inseparable architectural elements. In this article, the spatial values of bazaar combined with structure are investigated by addressing to different implementations and manner of coverage of the ceiling in Amir Complex. In implementation of the arched ceilings we consider unique diversity. Each arch has own geometrical shape and implementation form and probably implementation of the parts depended on type of activity. The arches of the

¹ - دانشجوي کارشناسي ارشد، رشته مرمت ابنيه و بافتهاي تاريخي.
² - عضو هيئت علمي دانشکده شهيد بهشتي تهران.

Amir complex are Ahang, Charbakhshi and Kejaveh. These arches have been constructed by using arch and vault techniques and sometimes by combination of two samples with vault In Tabriz the decorations are depended on the structure. One of the main reasons for this working in Tabriz is earthquake . Since Tabriz is one of the cities in earthquake belt by high risk of earthquake and according to importance of the Tabriz bazaar historical, cultural and touristic fabric, etiology and strengthening of it is necessary.

The method of the research is descriptive and analytical based on library and field studies.

Key words: bazaar, Tabriz, ceiling (roof), Amir Complex

مقدمه :

پوشش سقف بازارها به خاطر تنوع فضایی و دهانه های کوچک و بزرگ دارای سازه های ساده و پیچیده می باشد. این پوشش ها در فضاهای کالبدی بازارها (مانند راسته-چهارسوق-تیمچه) که هر یک دارای هنر هندسه ای خاص چه در نقش چه در پوشش فضایی است، انجام می شود. بنابراین نوع پوششی که برای هر یک از فضاهای فوق مورد استفاده قرار می گیرند، از نظر شکل ظاهر بیرونی یا درونی دارای شکل و هندسه ای خاص خود است. به طور کلی در پوشش بازارها، راسته بازار بیشتر بر روی هندسه مربع یا مستطیل-چهارسو بر روی پلان گسترده مربع- هشت گوش و هشت و نیم هشت- تیمچه بر روی پلان مستطیل ساده یا مستطیل صلیبی (شکم دریده) صورت می گیرد. برای پوشاندن دهانه های بزرگ مانند پوشش چهارسوها و تیمچه ها از گنبد و کاربندهای استفاده می کنند و دهانه های بزرگ را با تویزه های متقاطع به سادگی می پوشانند و از لحاظ زیبایی ترکیب های بدیع به وجود می آورند. سقف تیمچه ها و برخی از فضاهای مهم و ارزشمند را با آجر و ملات های مقاوم می پوشانند. (سلطان زاده، 1380) در شهرهای اسلامی بازار قلب تپنده شهر محسوب می شود. بازار تبریز بزرگترین بنای مسقف دست ساز بشر محسوب می شود. (نواری، خلیل زاده، تهرانی، 1387). سقف بازار تبریز تا قبل از قاجار چوبی بود که بعد از آخرین زلزله ویرانگر تبریز در سال 1193 هجری قمری و در دوران قاجار به علت ترس از حریق که هر از چند گاهی مغازه های بازار را طعمه خویشتن می کرد، طاق های آجری جایگزین سقف های چوبی می گردد. امروزه در بازار تبریز حدود هزار و چهارصد طاق به چشم می خورد که بسیاری از آنها نیازمند مرمت اساسی می باشد. (اسمعیلی سنگری، عمرانی، 1387).